

Gabirel Ezkurdia

1.- Arazoak ditugu. Mendebaldeko Ongizate estatuetako biztanle pribilegiatuok ez dugu ulertzen Erdi Aroko eredu politiko eta kultural batek nola eduki dezakeen hain arrakasta handia eta bortitza. Horrela hasiko litzateke, egun, Islamari buruz irakur litekeen edozein idazki. Horrela hasten dira egunez egun irрати eta telebistetan egiten diren tertulia eta saio gehienak. Mendebaldeko pribilegiatuok ez dugu ulertzen nola, Islamaren banderaren arabera, hil eta erahil daitekeen; nola Islamaren izenean, gizarteak antola daitezkeen, bizitzeko ereduak garatu, giza harremanak kudeatu eta bermatu.

Gai sakona eta zaila. Baina ikuspegi ezberdinetatik landu beharrekoa. Hasteko, gure perspektiba eurozentrista guztiak alde batera utzi behar ditugu. Gure balio, arrazonomendu eta nahiak ahaztu eta beste egoera, kultura eta historia batean oinarritutako gizakiak ulertzen saiatu. Honek ez du zertan eskatzen atxikimendurik, ez horixe! Baina tresna baliagarria da egungo nazioarteko egoeraren ildo ulertzeko.

Irailaren 11tik aurrera nazioarteko harremanetan aldaketa nabaria gauzatu da. Gerra Hotza bukatu zenetik, unipolarismo amerikarrak urrats handiak eman ditu mundu mailako sistema bakarraren eraiketa lanetan. Neoliberalismoaren totalitarismoak —globalitarismoak— eredu bakar baten inposaketa kudeatzen du. Hara amerikar eredu anglofonia, esparru guztietara zabaltzen ari dena. Ereditu sozial eta kultural honek baliabide ezberdinak zehazten ditu. Arlo ekonomikoan, politikoan edota militarrean instituzioak eta antolaketa modu zehatzak finkatu dira, eredu global eta bakar horren zabalpena bermatzeko. Horrela, nazioarteari begira, argi ikusten dugu nola azken hamarkadan, Basamortuko Ekaitza zeritzon eraso inperialistatik hasita, astez aste gitura guztiak eredu horren ga-

rapenerako finkatu diren: NBE, NATO, BM, NDF... Hau da, eredu horrek behar dituen tresna finantzieroketresna militarren beharra dute geopolitikoki, eta zenbait lurraldetan haien helburu espekulatiboak ziurtatzeko. Militarrek nazioarteko erakundeen beharra, zilegitasun minimo bat lortzeko. Azken hauek GKEen presentzia haren existentzia humanitaria irudikatzeko. Eta GKEen lanak benetan eredu bakarraren garapena lurralde guztietan modu «etiko» batez bermatu dezan. Horrela mailaz maila infinituraino.

Honen aurrean sistemak, hots, sistema globalitarioak, doktrina bat zehaztu behar du bere totalitarismo bortitza zilegitzeko: zibilizazioen arteko talka.

Gure azterketa zuzena izateko argi izan behar dugu aldagaien aniztasuna. Hara hor, analista askoren eta gehienen akatsa. Azterketa multibariarleari eutsiz, arrazonomendu bakarra baztertuko dugu eta norabide bakarreko diskurtsoa alde batera utziko dugu.

Islamaren izana ez dago lotuta zibilizazio ezberdinen talka baten logikarekin. Ez baita talka bakarra ematen. Globalitarismoak mundu osoari inposatzen dion ereduak mundu mailako komunitate, nazio, kultura, bizimodu edota giza sistema ororekin egiten du topo, eta praktikan, aurkitze horretan ahulenak dira beti desagertuko direnak. Logika horretan, Islamaren barnean zehazten diren ehundaka erreferentzia ezberdinak globalitarismoari aurre egiten dioten adierazpen boteretsuak besterik ez dira. Afrika, Asia, Ozeania, Europa edota Amerikako milaka kultura eta beste gizarte gehienetan bezala, musulmanek (anitzak oso hauek ere!) haien gizarte eta kultur ereduak babestu nahi dute ikaragarritzko tsunami globalitarioaren aurrean. Beraz, ez da bi zibilizazioen arteko talkarik, baizik eta elementu multibariarleari lotutako erresistentzia multilaterala, eta haien artean Islama espresio bat besterik ez da, boteretsua izan arren, beste bat, soilik.

Beraz, ezin dugu hitz egin zibilizazioen arteko gatazkaz, baizik eta eredu totalitario baten inposaketak sortzen dituen eragin eta erreakzioez. Ezin dugu pentsatu kultura biren arteko gatazka (Islama vs Mendebalde anglofonoa)

baliabide aztertzaile bakarra denik, kultura anitz eta ezberdinen osotasuna zehazten delako bi kontzeptu nagusi sinplifikatzaile horietan. Ezin dugu, azkenez, pentsatu gatazkaz ikuspegi horizontalean, argi dagoenean Ipar-Hego kontzeptua dela nagusitzen dena, istilu guztien oinarritzko gako bezala.

- 2.- Nazioartearen perspektiba multibariabile edo aldagaienizkunean kokatu behar dugu ere Islamismoa, hau da, Islamaren presentzia (beste ezaugarri batzuk bezala) fluxu dialektiko baten arabera zehaztu behar dugu.

Islama beste eredu bat da, bere interpretazioan ere anitza. Urtetan laidotua, erasotua. Nazioarteak neurtzeko maila ezberdina erabiliz, musulmanen eskubideak sarri zapaldu ditu. Palestinan, Ichkerian (Txetxenia), Bosnian, Kosovon, Saudi Arabian, Iraken...

Mundu islamikoan hegoaldeko ezinaren eta zapalkuntzaren tamainako ispilua dugu. Magrebeko hazkunde demografikoaren drama, Irakeko enbargo genozida, Indonesiako zapalkuntza ekonomiko aurrekapitalista, Palestinako nazio ukapena, Nigeriako estatu artifizia, Ichkeriako genozidio lotsagabea... Kaltez kalte eraiki den historia zapaltzailea. Eta zapalkuntzarekin bat, gizarte eta bizimodu eredu inposatua, hara hor, mundu islamikoan haserre egoteko arrazoiak.

Eta hori ez da larriena. Globalitarismoak mediatikoki erabiltzen dituen islamaren irudiek, irudi kriminalizatzaile eta basatiek, interbentzionismoa zilegitzeko erabiltzen diren tresna propagandistikoek, gezur handia ezkututzen dute. Globalitarismoaren borondatean ez datzala benetan egoera horiekin bukatzea, eta hau da, zinez, mundu islamikoan oso argi dagoen ideia. Afganistango emakumeen «alde» erabili den kanpaina lotsagabe eta hutsak ez al du akaso hau guztia argi uzten? Ulertu al dugu inoiz benetan burkaren erabilpenaren zergatia? Talibanek inposatutakoa balitz, nolatan, egun, erabiltzen da hainbeste? Globalitarismoak aitzakia euroztristak eta hutsak erabiltzen ditu Mendebaldeko gizarteek interbentzionismoa oniritziariz zilegitu dezaten, ez besterik.

Baina, egia da, ezkerretik ere, ikuspegiak beste buelta bat ematen duela. Hara hor ezkerren zati handi baten drama: ezinezkoa izan dute identitateen babesaldarrikatzea, paradigma nagusi bezala, jarrera progresista eta alternatiba eraikitzaile-askatzaile batekin lotuz, globalitarismoari aurre egiteko.

Islam politikoa, globalitarismoaren garapenaren arabera, hazi da. Erreferentzia eta alternatiba bihurtu nahian, laizismoan oinarritutako zenbait eredu demokratiko eta progresista baztertzea lortu du zenbait esparrutan. Logikoa denez, laikoen akats handienetariko bat identitatearen ahultze ekimenetan zehaztu da. Azaleko edo keinu mailako multikulturalismoak eragin zuzena izan du. Egun, globalitarismoaren eraso uniformizatzaileak identitateen berpiztea dakar eta bersortze honen inguruan, Islamak zeresan handia izan du. Kultura erlijiosotik sortutako sinboloek eragin handiagoa dute «Satan Handiaren» aurrean, borrokarako jarrera ezkerreko laikoek baino. Ezkerreko alternatiben krisiak espazio ikaragarria utzi die hirugarren erantzun identitarioei. Horra nazionalismoen berpizte sutsua eta beste zenbait adierazle. Logika orokor honen arabera kokatu behar dugu ere Islam politikoen hazkundera eta garrantzia.

Hala ere, Islam politikoen jarrera integralak eta doktrinarioak (gizarte osora zabaltzen den bizimodu derigortua) identitate ereduak eta sinboloak bermatzen baditu ere, pluralismo eta aniztasun politikoa eta ideologikoa erabat mugatu eta itotzen ditu. Hor dago, hain zuzen, laizismoak duen espazio falta, kokatze dinamiko eta eman-korrago bat zehazteko.

3.- Galdera berriro ere perspektiba eurozentrismoa batetik abiatzen da. Zer da demokrazia eta zer modernitatea? Zein gako erabiltzen ditugu bi ezaugarri hauek zehazteko?

Egia da funtsezko esanahiak unibertsaltzat har ditzakegula, eta logika horri lotuta oinarrituko hausnarketa bat eraiki, baina azterketa zabaltzerakoan, hara!, zenbait aldagai rekin topo egingo genuke. Zein parametro erabiltzen ditugu Mendebaldean banakoaren askatasun maila, adibidez, zehazteko? Gehien batean, adibidez, logika neoliberal

ralaren arabera, askatasunaren iturria diruan datza, eta logika beraren arabera, mundu islamikoan gizonezko dirudunak Mendebaldekoekin parekagamiak dira alegia. Gizarte islamikoetan mendebaldar demokrazia eta modernitateak ez dira askatasunaren eta garapenaren eredu absolutuak. Islam politikoak ezaugarri zehatzak zehatzu ditu bere eraketa eta garapen ideologikoan balio horiek modu propioan gauzatzeko. Harridura? Berriro ere gure ikuspegi eurozentristarekin egiten dugu topo. Islamak baditu bere baliabideak giza eredu hauetan aniztasuna bermatua izan dadin, baina ikuspegi laikoak (ez duela zertan eurozentrikoa izan behar) kezka bizi du afera. Kezkaz, Islamak teokratismoa gizartearen esparru guztietara zabaltzen duela. Beraz, agian Islamaren barruan demokrazia eta modernitatea ezaugarri propioen arabera bermatu daitekeela esan daiteke, baina ziurrenez ezinezkoa izan liteke berme hura existentzia laiko batekin uztartzea, eta hor dago koxka. Ez da hainbeste Islamaren gaitasuna demokrazia edota modernitatea bermatzeko, baizik eta Islamaren ezina laizismoan oinarritutako banako edo taldeko izateak onartzeko, azken honek dakarrenarekin: garapen progresista (beti ezaugarri identitarioak ziurtatzen diren heinean).

4.- Irailaren 11tik Ipar-Hegoaren arteko gatazka integralak inboluzio nabaria izan du. Ordura arte, 1991tik, globalitarismoak bipolarismo eza erabili izan du errealitate anitzaren aurrean arerio finkorik ez izateko. Horrela, Milosevic, Suharto edo talibanak; Txina, Errusia edota Sudan arerio izatetik lagun izatera, edo aliatu izatetik arerio izatera pasatu dira, AEBen interesen arabera. Egoera nahasi honen aurrean, ezkerren zati handi batek iparra galdu eta jarra bipolarrak mantendu ditu Inperioari edonola aurre egin nahian. Baina 2001eko irailetik aurrera unipolaritateak bipolarismo birtual bat berreraiki du. Terrorismo terminoa generikoki eta partzialki erabiliz, globalitarismoari aurre egiteko prest dauden subjektu guztiak kriminalizatu ditu, Islama barne.

Bai, ez al-Qaeda edota beste zenbait erakunde armatu bakarrik. Bolada berri honetan, kriminalizazio esparrua

hedatu da: globalitarismoaren premisa eta printzipioak kuestionatzen dituzten guztiak daude kriminalizatuta. Islamaren balio eta ikuspegiak, ezkerreko edota beste sentsibilitate edo ideologia ezberdinetako ideiek bezala, beraien osotasunean topo egiten dute inposatzen ari den ereduarekin. Beraz, hor datza funtsa: Islama bere osotasunean bihurtu dute arerio.

Testuinguru honetan bipolarismo birtualak gehiago nahasten du azterketarako ahalegina. Ezkerretik ez baitago alternatiba aurrerakoi baten eraikuntzarik diskurtso identitarioa behingoz barneratu gabe, eta identitarismo honen onarpena zaila baita, kontraesan handiak zehazten dituelako. Adibidez: nola kokatu laizismoa eta laizismo aurrerakoiaren balioa, neoliberalismoaren manipulazio desitxuratzaitetik at, aldi berean komunitarismo identitario erlijiosoaren arabera subjektuekin bateginez?

Islamak berak zehazten duen alternatiba konfesional eta teokratikoak ikuspegi aurrerakoiekin topo egiten du. Hegoaldeko gizartearen garapenak perspektiba laikoa gauzatu beharrean daude, baina beraien oinarrizko ezaugarri identitarioak atzendu gabe, eta hor dugu gakoa. Gainera, globalitarismoak Islama bipolaritasun birtual eta interesatu horren lehenbiziko subjektu bihurtzen duen heinean, Islamaren aniztasuna eta aberastasuna desagertarazten du, alde fundamentalistena eta zorrotzena erakutsiz.

Globalitarismoaren bipolarismo erabilgarri honen helburua argi dago: Mendebaldeko gizarteetako kritiko eta erresistenteen atxikimendua lortzea, aurrez duten poloaren (hots, islamismoa) atzerakoitasuna nabarmenduz.

Zer nahiago duzu, globalizazio laikoa, kontsumista izan arren, ala Ben Ladenen Erdi Aroko eredu? Bai, sinplea baina maltzurra.

Logika honek, gainera, ez luke inondik inora Mendebaldeko gizartearen laizismoa bermatuko. AEBetan eta beste zenbait estatu garatutan integrismo erlijioso katoliko edo protestanteak garapen nabarmena du estatu egiturei begira. Bushek otoitzerako egun nazionala aldarrikatu zuen bezala, adibidez, badira inboluzio erlijiosoaren ildo argi adierazten duten beste hainbat adibide.

Gerra iraunkorren garaia heldu da. Gerra nonahi, noiznahi. Globalitarismoak XXI. gizaldiari begira egitura zehatza jorratu du. Hurrengo 50 urteetan, 5.000 bat hizkuntza eta kultura desagertuko diren sasoiari begira, interbentzionismoaren doktrina eta honetarako baliabideak finkatu ditu, prozesu osoa erabatean bermatzeko. Egun, terrorismoaren aitzakiaz, al-Qaedaaren aitzakiaz, Islamaren aitzakiaz, hots, globalitarismoaren aurkakoen generitismoaren aitzakiaz (dena terrorismo generiko bihurtu)... AEBen indar armatuak inoiz ailegatu ez diren lurraldeetara heldu dira. Kirgizistan, Uzbekistan, Afganistan, Georgia, Yemen, Somalia, Filipinak, Kolonbia... lehenengo urratsak dira. Irak, Ipar Korea... aitzakiak dira haien kontra erasoak eginez, gerraren izpia bizirik, edozein momentutan erabiltzeko. Gerra nonahi depredazio ekonomikoa ziurtatzeko. Lobby armamentistikoaren etorkizuna bermatzeaz gain, nazioarteko merkatu espekulatzailerik finantza birtualen erabilpenaz ikaragarritzko aberastasun puzgarria gauzatu dutenean, sistemaren porrotaren arriskua inoiz baino errazagoa denean (Argentina adibidez), inoizko segurtasun sistema operatibo errepresibo boteretsua eraiki dute. Hor ere nabaritzen da bipolarismoa birtuala dela. Ez dago oztoporik, XXI. mendean interbentzionismo globalitarioak ez du eremu mugaturik, planeta osora zabalduta da kontrol eremua.

Baina horrek ez du esan nahi globalitarismo unipolarak gaitasun ahalguztiduna duenik. Komunitate eta herri txikien erantzukizuna funtsezkoa da. Eta erantzukizun handiagoa, dudarik gabe, lehen munduan, baliabide guztiekin, bizi garen komunitate txikienena. Uniformizazio globalitarioaren aurrean, nortasun identitarioen babesean eta berrindartzean datza etorkizuneko itzaropena. Islam boteretsuaren izenean keinu erresistenteak gauzatu badira ere, beste modu eta helburu ezberdinekin keinu berdinak gauzatu daitezke, Inperioaren aurrean. Keinua bortitza eta erradikalenean (errealitate zehatz baten isla) ez dute zertan hipotekatu behar beste aukera edo bide egokiago batzuk garatzea. Globalitarismoaren uniformetasun indibidualistaren aurrean, aniztasunak eta kontzientzia identitarioek

ziurtatzen dute gizakiaren etorkizun askea; horregatik, hain garrantzitsua berkatalogazioaren prozesua.

Gizakia berkatalogatu behar dugu. Ideiak eta izanak izenberritu. Askatasunetik jarrerak, asmoak eta bideak zehaztu, terminologia berriak erabiliz. Globalitarismoak hitzak eta esanahiak bahitu ditu. Ezer ez da dena. Hor dago koska. Demokrazia, askatasuna, aberastasuna, nortasuna, berdintasuna... denak merkatuaren eta ziber sarearen parametroaren arabera prostituituak. Kontzeptuen berrizendapenak, berkatalogazioak, birtualitate taktikoa agertuko du eta globalitarismoaren izaera maltzurra eta faltsua agerian utziko du.

Horretan datza, beraz, Islamari edota nazioarteko beste edozein subjekturi begira egokitasun handiagoz hurbiltzen utziko digun tresna. Hortik hasita erazagoa izango da azterketa politologikoari heltzea, kondizionamendu birtualak edo desitxuratzailak gaindituz, perspektiba egokiago bat lortzeko.

Eta azken hau ez da makala. Inoiz baino beharrezkoa goa baita etorkizunari begira, Mendebaldearen eta Islamaren arteko harremanak eraikitzerakoan, adibidez, elkar ulertzearen konpromisotik espazio eta eszenario komunak gauzatzea, baina beti ere hitzek balio adostua, bakarra eta konpromiso tinkoa suposatzen dutelarik. Bitarteko hauek ez dira lortuko, tamalez, globalitarismoak usteldu dituen termino eta esanahiak erabiltzen diren heinean, neurri bikoitzaren isla eta hitza besterik ez direlako izan.^o